

דנה"א, הרי, הכוונה היא בכירור נה"ב דוקא, ועי"ז ניתוסף עליו גדול יותר גם בנה"א.

וביאור הענין:

סדר הבריאה בששת ימי בראשית" – שתחילה נבראו הבהמות (וכל בעלי-החיים) ואח"כ נברא האדם. ודוגמתו בהגת האדם – „אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו, שנאמר" ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת" (חכמים הראשונים היו . . . מקדימין מזון הבהמות . . . לסעודת עצמן" ⁶⁷).

ודוגמתו בעבודת האדם – הקדמת נפש הבהמית לנפש האלקית (שנקראת „נפש השנית" ⁶⁸), כי הראשונה היא נפש הבהמית) – „אקדים טענתי" ⁶⁹, שהרי, „גמר ועיקר כניסת נפש זו הקדושה באדם הוא ב"ג שנים ויום א' לזכר וי"ב לנקבה שלכן נתחייבו אז במצוות מן התורה", וגם „תחילת כניסת נפש זו הקדושה היא בחינוך לתורה ולמצוות שחייבו חכמים לחנך", מגיל חינוך (ואפילו ההתחלה ממש „במצוות מילה" היא ביום השמיני, ולא בשעה שנולד ויצא לאויר העולם) ⁷⁰.

ולא עוד אלא שעיקר העבודה אצל

ידם דוקא נעשית הצמיחה" דגילוי והמשכת אלקות ע"י קיום המצוות.

ובהתאם לכך, יש לבאר הענין ד„ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש" בעבודתם של ישראל, „ארץ חפץ", ובפרטיות יותר: (א) החילוק שבין „חטה ושעורה", דברים המוכרחים לקיום וחיות האדם, ל„גפן ותאנה ורמון . . . זית שמן ודבש", דברים של חנוג, (ב) ה"הוספה ד„ארץ" השני, „ארץ זית שמן ודבש" – שמזה מובן שבענין ד„ארץ", „ארץ חפץ", יש ב' דרגות זו למעלה מזו, ובהתאם להעילוי ב„ארץ" ניתוסף גם במעלת הפירות שצומחים מארץ זו („ארץ זית שמן ודבש") כדלקמן.

ז. „חטה ושעורה":

„חטה" – מאכל אדם, ו„שעורה" – מאכל בהמה ⁷¹. וענינם בעבודת האדם – „חטה" קאי על העבודה (מאכל) דנפש האלקית, ה„אדם" שבו, ע"ש אדמה ל"עליון" ⁷², ו„שעורה" קאי על העבודה (מאכל) דכירור נפש הבהמית, ה„בהמה" שבאדם, אשר, עם היות שהעבודה דכירור נה"ב מצ"ע היא ירידה ביחס לעבודה

62) ראה גם שהש"ר פ"ז, ג: „אוה"ע אין להם נטיעה אין להם זריעה . . . אף בל ניטעו אף בל זורעו . . . אבל ישראל יש להם נטיעה, שנאמר ונטעתים ב"ארץ הזאת וגו', וכתוב ונטעתים על אדמתם, יש להם זריעה, שנאמר וזרעת' לי בארץ" (וראה אוה"ת פרשתנו ס"ע שנג).

63) סוטה רפ"ב. ועוד.

64) ובפרט שגם שעורים הם מחמשת מיני דגן שמכולם עושים לחם למאכל אדם ומברכים עליו המוציא לחם מן הארץ (רמב"ם הל' ברכות רפ"ג) – אף שלחם משעורים אינו משובח כמו לחם מחטים.

65) נסמן לעיל הערה 3.

66) ויש לומר, שמרומז גם ב„שעורה" – מלשון שיעור (לפום שיעורא דילי), כיון שהעבודה דכירור נה"ב היא כמדירה והגבלה (משאיכ העבודה דנה"א מצ"ע היא למעלה ממדידה והגבלה).

67) שחזור ומתחדש בכל שבוע, „היום יום רא"ש שון בשבת, יום שני בשבת וכו'" (ראה לקו"ת שה"ש כה, סע"א. ובכ"מ), כמודגש גם בשירו של יום שמתאים להבריאה דיום זה בשי"ב (ראה ר"ה לא, רע"א).

68) עקב יא, טו.

69) ברכות מ, רע"א. – נת' בלקו"ת (בחוקותי מט, א ואילך) ד"ה זה. וראה גם ד"ה (וילך ראובן) שלאח"ז (שם, נ, ב) שמבאר השייכות לבני גד ובני ראובן שקיבלו נחלתם בעבר הירדן, ארץ מקנה (וראה לקמן הערה 98).

70) רמב"ם הל' עבדים בסופו.

71) תניא רפ"ב.

72) זח"א קעט, ב.

73) שו"ע אדה"ז או"ח מהדו"ב סו"ד.

היינו בנפש הבהמית⁸¹ שעלי נאמר ורוח הבהמה היורדת היא למטה בארץ . . . והטעם משום שנה"כ בשרשה ומקורה היא יותר נעלית מהנפש האלקית, ולכן יש בה הכח הזה להצמיח⁸², היינו, שע"י העבודה בכירור נה"כ נעשה עילוי גדול יותר בנה"א.

ח. ע"פ הנ"ל שעיקר העבודה היא בכירור נה"ב – למה נאמר בכתוב, חטה ושעורה⁸³, חטה ואח"כ שעורה?

וההסברה בזה – כיון שאי אפשר להתחיל העבודה דבירור נה"ב אלא ע"י הקדמת גילוי אור (בכללות) דנפש האלקית, וכמשל הזריעה בארץ, ש"אף שיש בה כח הצומח אינה מצמחת כלום מעצמה כ"א ע"י הזרע הזרוע בה, כך גם הנה"ב מצ"ע . . . היא היורדת למטה והיתה נשארת כן, אלא ע"י בחי' נפש האלקית המתלבשת בה המשכלת בגדולת ה' כו"כ⁸⁴.

וכמודגש בסדר העבודה בכל יום:

בקריאת שמע (התחלת העבודה ד, ויהי ערב ויהי בוקר⁸⁵) – אומרים, ואהבת⁸⁶

(81) ועמ"ש בדיה הבאים ישרש יעקב, דלשם נתבאר שכנסי נק' ארץ חפץ והמצוות נזרעו בארץ זו דייקא . . . ואין זה סותר למש"כ, דמי"מ זריעה זו היא דוקא בהיות הנה"א מלוכשת בנה"ב (לקרית שם).

(82) לקרית שם עה, ג.
(83) להעיר מהרמז בהתחלת הש"ס, מאימתי קורין את שמע בערבית – שק"ש על ערבית היא המצוה הראשונה שנתחייב כל איש ישראלי כש-מלאו לו י"ג שנה (ראה לקר"ש ח"ט ע' 590 בהערה ושי"ג).

(84) ואתחננו, ה.

(*) ובנוגע לגר, שהגיור אינו יכול להיות בלילה כיון שביד אינם דנים בלילה (רמב"ם הל' סנהדרין רפ"ג) – הרי, עצם פעולת הגיור ע"י ב"ד סמוכים איש מפי איש עד משה רבינו (ומעין זה גם בב"ד בזמן הגלות, וכן הגיור ביום דוקא, מורה שהתחלה היא באופן של גילוי מלמעלה, אור היום דוקא.

רוב בני" (והתורה על הרוב תדבר⁸⁷) במשך כל ימי חייהם היא בכירור נה"ב – כיון שמדתם היא מדת הבינונים⁸⁸ ("מדת" הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך⁸⁹), ש"מהותה ועצמותה של נפש החיונית הבהמית שמס"א המלוכשת בדמו ובשרו לא נהפך לטוב⁹⁰, ולכן עבודתו התמידית היא בכירור נה"ב.

וההסברה בזה⁹¹ – ש"ירידת נפש האלקית . . . להתלבש בתוך נה"ב אף שהיא גשמית, כי בה הוא שיש כח הצומח להצמיח ישועות בתוספת רב על הזרע הזרוע בה, וז"ש . . . וזרעתי לי בארץ⁹²,

(74) ראה מו"נ ח"ג פל"ד.

(75) משא"כ צדיקים – ראה הקב"ה בצדיקים שהם מוטטים כו"כ (יומא לח, סעי"ב. תניא פ"א). וכמבואר בתניא (פ"ד) ש"אין כל אדם זוכה להיות צדיק ואין לאדם משפט הבחירה בזה כל כך כו"כ, ולכן, גם לאחר ש"משביעין אותו תהי צדיק", מוסי' פים, ואל תהי רשע עכ"פ, שבוה משפט הבחירה והרשות נתונה לכל אדם כו"כ.

(76) תניא רפ"ד.

(77) ויש לומר, שבלשון "כל אדם" נכללים גם צדיקים, כי [נוסף לכך שהיו תולה במדרגת הבינוני] "אפילו צדיק גמור שלבו חלל בקרבו ומואס ברע, עכ"ו באותו רע שאלמלא התורה לא היו רעות כלל, כבשר בחלב ושעטנו כו", אל יאמר אי אפשר אלא אפשי, וא"כ ניחא ל"י הרע הזה, אלא מה אעשה שאכוי שכשמים גור עליי, ולכן שייך גם אצלו בחי' לאכפייא לסט"א (דרמ"צ פד, ב).

(78) משא"כ בצדיקים – נפש האלקית . . . היא לבדה מחי' גופו ובשרו שהרע שהי' בנפש החיונית המלוכשת בדמו ובשרו נהפך לטוב ונכלל ב' קדושת נפש האלקית ממש" (תניא פכ"ט לו, א).

(79) ראה לקרית האוינו עה, ג.

(80) וגם כל המצוות נשפלו למטה וניתנו בשביל נה"ב דוקא, כי כולם הם מעשיות, רק מעט מהם כמו אמונה וידיעת הבורא הם רק לנפש האלקית בלבד, ואף גם זאת הם נוגעים גם בנה"ב, שהרי הנה"א . . . בעודה בג"ע היתה מאמנת ויודעת ממילא, ולמה זה ירדה בגוף לדעת ולהאמין אז, אם לא בשביל ה' נה"ב, דהיינו, שתהא מקיימתן בהתלבשותה בנה"ב (לקרית שם).

ט. ע"פ הנ"ל יש לבאר גם סיפור הגמראוי "יוחנן חקוקאה נפק לקרייתא (לכפרים לראות בתבואות) כי אתא אמרו ל"י חטיין נעשו יפות, אמר להם שעורים נעשו יפות, אמרו ל"י צא ובשר לסוסים ולחמורים, דכתיבי השעורים והתבן ל- סוסים ולרכש, מאי הוי ל"י למימר, אשתקד נעשו חטיין יפות" – דלכאורה צריך להבין:

(א) ההסברה בדברי יוחנן חקוקאה שאמר "שעורים נעשו יפות" – למה לא אמר (כפי ש"ה הוי ל"י למימר") "אשתקד נעשו חטיין יפות", בהתאם להשאלה "חטיין נעשו יפות". במענתו ה"ז ע"ד לשון חז"ל⁹¹, "טענו חטיין והודה לו בשעורין".

(ב) ועיקר: תוכן הסוגייה הוא ע"ד גודל הזהירות בלשון נקי, כמודגש בהנ"ל ש"לא ה"י רוצה להוציא דבר קללה מפיו" לומר שהחטים לא נעשו יפות, ולכן אמר "שעורים נעשו יפות", ש"מכלל דבריו משמע שהחטים לא נעשו יפות"⁹². ואינו מובן: איך מתאים המענה "צא ובשר לסוסים ולחמורים" – לשון של זלזול (לכאורה) – לתוכן הסוגייה ע"ד הדיבור בלשון נקי, ואדרבה: הזלזול במענה "צא ובשר לסוסים ולחמורים" גרוע יותר (לכאורה) מהלשון "חטיין לא נעשו יפות" (תיאור המציאות בפועל) שנמנע יוחנן חקוקאה להשתמש בו בגלל גודל ה- זהירות בלשון נקי?⁹³

ויש לומר הביאור בזה – בעבודת האדם⁹⁴:

היציאה ("נפק") "לראות בתבואות",

את ה' אלקיך, שזוהי האהבה דנפש ה' אלקית, ואח"כ נאמר "בכל לבבך", בשני יציריך"⁹⁵, כי, (רק) לאחר התעוררות האהבה דנה"א יכול להיות (גם) הבירור דנה"ב שיתהפך לאהבה את ה', ועוד שע"ז ניתוסף עילוי גדול יותר בנה"א.

ועד"ז ככל בוקר כשהאדם נעשה ברי' חדשה⁹⁶ – מתחיל באמירת "מודה אני לפניך . . . שהחזרת בי נשמתי", נשמה שנתת בי טהורה היא", נפש האלקית, ולאח"ז בא המשך ועיקר העבודה כבירור נה"ב, וע"ז ניתוסף עילוי גדול יותר בנה"א.

וכמרומו גם בכתובי⁹⁷, "משכני אחרך נרוצה" – "משכני לשון יחיד, הוא אתעדל"ע לעורר האהבה הטבעית שבנפש האלקית . . . וע"ז הנה"א מבררת ג"כ הנה"ב . . . אחרך נרוצה לשון רבים, בשני הרצונות דנה"א ונה"ב"⁹⁸, וע"ז ניתוסף עילוי בנה"א, שגם האהבה דנה"א נעשית באופן של מרוצה, כמו נה"ב, שכל עניני' הם בתוקף גדול ("רב תבואות ככה שור"⁹⁹), וכשמתהפכת לאהבה את ה', נעשית האהבה דנפה"ב באופן של מרוצה, ועל ידה נעשית גם האהבה דנה"א באופן של מרוצה¹⁰⁰.

וזהו גם סדר הכתוב "ארץ חטה ושעורה" – שהתחלת העבודה ד"ארץ חפץ" היא ע"י הגילוי דנה"א (חטה), ולאח"ז וע"ז בא המשך ועיקר העבודה כבירור נה"ב (שעורה), וע"ז גם עיקר כוונת הזריעה דנפה"א ב"ארץ", שנה"א תתעלה לדרגא נעלית יותר.

(85) ברכות רפ"ט. ספרי ופרשי' עה"פ.

(86) שרע אדה"ז א"ח רס"ד. רס"ז.

(87) שה"ש א, ד.

(88) לקו"ת ויקרא ב, סע"ד. ובכ"מ.

(89) משלי יד, ד.

(90) ראה סה"מ מלוקט ח"ג ריש ע' קמו. רש"י.

(91) פסחים ג, סעי' ובפרשי'.

(92) מלכים א, ת.

(93) כ"ק לה, ב. ושי"נ.

(94) פרשי' שם.

(95) הביאור ע"ד הקבלה – ראה בארוכה לקוטי

לוי"צ אג"ק ע' שסד ואילך.

למימר אשתקד נעשו חייטין יפות"י – כיון שהתחלת העבודה היא ע"י הגילוי דנה"א (חטים), ועוד ועיקר, שתכלית הכוונה בעבודה דבירור נה"ב היא כדי שיתוסף עילוי גדול יותר בנה"א (חטים) כנ"ל.

י. והנה, לאחר, "ארץ חטה ושעורה", שרומז על העבודה דנה"א (חטה) ודנה"ב (שעורה) באופן המוכרח לקיום וחיות האדם שנשמחו ירדה למטה לברר הנה"ב (כנ"ל), ממשיך הכתוב לבאר העבודה ד" "ארץ חפץ" באופן נעלה יותר – "וגפן ותאנה ורמון", בדוגמת הוספת התענוג בפירות האילן לגבי השגת ההכרח דחטה ושעורה.

ויש להוסיף, שגם ב"גפן ותאנה ורמון" מודגש העילוי שנעשה ע"י בירור נה"ב:

"גפן" – "המשמח אלקים ואנשים", שנוסף על השמחה ותענוג שבעבודת הנה"א, "משמח את העולם וההסתר הנמשך משם אלקים שלא יעלים ויסתיר, שיהי' גילוי הפנימיות למטה"⁹⁸, שבו נכלל גם בירור הנה"ב שלא יעלים ויסתיר כו'.

"תאנה" – גם מלשון "תואנה הוא מבקש"⁹⁹, שרומז על הבירור דעץ הדעת טוב ורע (ובפרט להדעה שעה"ד "תאנה היתה, שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו"¹⁰⁰), ובנוגע להתיקון – הי' לכל הדעות ע"י

היא, לראות אופן עבודתם של ישראל בזריעת התבואה, שהיא ברוחניות, תבו"את ה", כדי שתהי' הצמיחה בהוספה וריבוי (כנ"ל ס"ה).

וכששאלו אותו "חטים נעשו יפות", האם העבודה ב"חטים", העבודה דנה"א מצ"ע, עולה יפה, השיב להם: "שעורים נעשו יפות" – ש(בשנה זו) העיקר הוא (לא) העבודה דנה"א מצ"ע, אלא) הבירור דנה"ב. כלומר, כוונתו לא היתה לבשר שהחטים לא עלו יפות, היינו, שיש איזה חסרון בעבודה דנה"א, כי לא נחית לזה (אף שגילה זה דרך אגב), כי אם, להדגיש את הצורך והחשיבות דעיקר העבודה בבירור נה"ב, "שעורים נעשו יפות".

ועל זה אמרו לו, "צא ובשר לסוסים ולחמורים" – (שאינן זה מענה ככוונת לעג ח"ו, אלא באופן חיובי) שיש בדבריו בשורה טובה בנוגע לעבודה דבירור נה"ב, ועד לדרגא הכי תחתונה שבה, "סוסים וחמורים", דכיון ש"שעורים (מאכל בהמה, "השעורים והתבן לסוסים ולרכש") נעשו יפות", הי' מורה על נתינת כח מיוחדת מלמעלה בנוגע לעבודה דבירור נה"ב, ולכן, "צא"י ובשר לסוסים ולחמורים" – לבשר שיש נתינת כח מיוחדת לבירור הדרגא הכי תחתונה דנה"ב, "סוסים וחמורים", כדי להוסיף עידוד וזירוז בעבודה דבירור נה"ב.

ואעפ"כ, מסיימת הגמרא ש"הוי לי

98) וע"ד המבואר בלקו"ת (בחוה"י ג, ב) ב' נוגע לב"ג וב"ר, ש"מה דמשמע שלא נכון עשו בזה זהו משום שעשו את הטפל עיקר, והרי אף שאסור לאדם שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו, מ"מ, אח"כ צ"ל ואכלת ושבעת כו"י.

99) שופטים ט, יג.

100) לקו"ת שלח מב, א. ובכ"מ.

101) שופטים יד, ד. וראה אוה"ת מטות ע' א"ש.מג.

102) ברכות מ, סע"א.

96) והטעם שהוצרך לצאת לכפרים (המקום שבו עוסקים בעבודת התבואות) – כיון שעבודתו מצ"ע היתה באופן נעלה יותר, בלימוד התורה.

97) "צא" דייקא – כשם שיצא (נפק") לכפרים לראות בתבואות.

*) ומרומז בשמו, חקוקאה, ששייך ללימוד החורה – ראה ציונים ללקוטי לוי"צ שם (ע' שפ"א).